

Տարեկան գինը 10 բուլի, կէս տարվան 6 բուլ.

Առանձին համարելով օ կօպէկով

Թիֆլիսում զրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Տիֆլիս, Ռեդակցիա „Մի
Ամսագիր Տիֆլիս Բեդակցիա Մշեկակ“.

St. L. S. N. 253.

ԱՐԴԻՇ

Խմբագրութիւնը բաց է առևտօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յալտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտաբարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչյւր բառին 2 կոպէկ.

δελεφον № 253

—
—

Երիցուհի Պշտոյ Մկրտչեան Աղաջան եանց իր որդկերանցով, ցաւօք սրբի յայտնելով իր անմռանալի ամուսին՝ Թիֆլիսի Աւետեաց (Զգրաշն) Ս. Աստուածածին եկեղեցու՝

ՍԱՐԳԻՍ ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ԱՂԱԶԱՆԵԱՆ

մահը, որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, ամսիս 24-ին, խնդրում է բարեկամներին, ձանօթներին և հանգուցեալի ծխականներին՝ չնորհ բերել երկուշաբթի, ամսիս 27-ին, ճաշից յետոց ժամի $3\frac{1}{2}$ -ին, հանգուցեալի ժարմինը իր սեփական բնակարանից, որ գտնվում է Վանքի փոքր փողոցում, տեղափոխելու դէպի. Զգրացնի եկեղեցին: Թաղումը կը լինի երեքշաբթի, ամսիս 28-ին, Վերայի գերեզմանատանը:

Սեր մէջ օրէցօր բազմանում է բարեցարների օգնութեան կարօտ երիտասարդների թիւը. օր օրի վրա աւելանում է ուսում, կատարելագործութիւն ստանալու բուռն պահանջը մեր երիտասարդ սերնդի մէջ։ Համարեա ամեն օր է պատահում տեսնել այս կամ այն աշակերտին, ուսանողին նպաստ, օլոութիւն որոնելիս. ծեծում են հարուստների գոնքերը, խընդրում են, համոզում են երեխն նոյն իսկ արտասունքներով։ Նատ քչերին է աջողվում կակղայնել հայ մեծատան սիրալ, հարիւրաւորների միջից մի քանի ժերշանիկներ» են միայն լինում, որոնք կարողանում են խոստում ստանալ, գնալ իւրանց գործին։ Նատ յաճախ է պատահում, որ այդ խոստումը ձիշդ այնպէս է լինում, որպիսին Շվեյցարիա գնացած երիտասարդին ատրանակի գնդակին հասցրեց։ Եւ եթէ մենք շատ յաճախ չենք լսում հրազենքի այդ ցնցող ձայնը, պատճառը, անշուշտ, այն չէ, որ հայ մեծատունների մէջ շատ քիչ են լինում իրանց տուած խօսքը ուրացող անհատներ։ Ո՞չ. շատ շատերը, տեսներով որ զոհ են դարձել մի հրէշային բարերարութեան, այդպիսի սարսափելի միջոցի չեն դիմում իրանց բարերարների բարերարութիւնը, հարկադրէր նրան գոնէ այսուհետեւ յարգել տուած խօսքը, — մենք կասէինք որ այդ մահը, որքան էլ ցաւալի, մի օգնութիւն կը լինի հարիւրաւոր այնպիսիների համար, որոնք ստիպված են կրեսուներին դիմել և հաւատալ նրանց խօսքին։ Բայց, ինչպէս սսվորական է, ատրանակի փողը սառչելուց յետոյ անմիջապէս կը մոռացվի զոհը և մի քանի ամիս, մի տարի անցնելուց յետոյ հայ կրեսոսը այլ ևս չի յիշի, որ մի հեռաւոր անկիւնում իր դասակցի անազնութիւնը այդպիսի արիւնալից դրամա է պատճառելու բարերարութիւնը դէն չի գցի իր հրէշաւոր դիմակը այն պատճառով, որ մի Աւշարեան սպանեց իրան... Իրանց վայրկենական քմահաճոյըններին հազարներ նուիրող մեծատունները, շոայլութեան, գեղլսութեան մէջ փտող ոսկու պարկերը հազիւ թէ երբեկցէ պարտաճանաչ գաւոնան իրանցից թոյլերի, իրանց օգնութեան կարօտողների վերաբերմամբ։ Մնում է, որ մեր երիտասարդները ճանաչեն նրանց, մնում է, որ իւրաքանչիւր խօսքին չը հաւատան և զգոյշ լինեն այսպէս անուանված «բարերարների» վերաբերմամբ...

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հրէշային բարերարութիւն.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պետերպուրգից. Նամակ Խարօվից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուսեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարաստանից. Արտաքին լուսեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. —ԲԱՆԱՍԻՐԱԱՆ.

ՀՐԵՇԱՑԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վինել կրեսոս, խոստանալ հայ երիտա-
սարդին գրամական կանօնաւոր նպաստ,
թոյլ տալ որ այդ խոստմտն վրա յոյս գրած
երիտասարդը Հեռանայ իր հայրենի տա-
նից, դիմէ օտար աշխարհ՝ կատարելա-
գործվելու համար, ապա անազնիւ կեր-
պով ուրանալ իր տուած խոստումը, զրկել
երիտասարդին նպաստից, օտար երկնքի
տակ մատնել նրան կատարեալ յուսահա-
տութեան, հասցնել ինքնասպանութեան...
Այսպիսի պատկեր հանեց մեր իրականու-
թիւնից Նվեյցարիայի Փընեվ բաղաքում
նորերս ատրանակի հարուածով իր դժգ-
բախտ կեանքին վերջ գրած երիտասարդ
Աւշարեանց...

Սի պատկեր, որ ինքն ըստ ինքեան չափազանց պերծախօս է, որ աւանց երկար ու ձիգ բացատրութիւնների ել ցոյց է տալիս, թէ որպիսի հրեշտառ բարերարու- կան ոչ մի հասկացողութեան առաջ ո տրդարացում չէ կարող գտնել, — մի նախնական թիւն է, որին գուցէ միայն կրեսուը կարող է ընդունակ լինել...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Գ Ե Ո Ր Գ Ե Ա Ն Ճ Ե Մ Ա Ր Ա Ն
(Նորա ըստանելէ կի՞նդամեայ յօքթլեանի առէթով)

այց զարմանալի՞ բան: Մենք շատ շուտով լս-
ացանք նոր կարգերին, որոնք այլ ևս ծանր
գեան ձեմաբան Մայր Աթոռոյ սրբոյ Եղմիա-
որ և այնուհետև մնաց պաշտօնապէս այս
պատճեններն մաս:

զուարճութեան համար երգելով ձայնագրված աշակերտների, իրան սրբազնի առաջ, վիճելու նոյն-իսկ սրբազնի հետ: Աշակերտական ահմանափակ մարդունեան առաջ դրահին

Սեծ հետաքրքրութիւն շարժեց մեր մէջ ։
Այլ վագեանի երկու նորամուծութիւնը — աշակերտական երկշաբաթաթերթ «Մանրանկարը» և գրական երեկոները, որոնցով փոփոխակի դրադ-վում էինք շաբաթ երեկոները։ «Մանրանկարը», բոլոր բաժիններու մեջ աշակերտական երեկոների և մըցանակների, փայլել յօդուածների և ձա-

սութիւնն էր. յօդուածները գրվում էին գրաքար, բայց «Գուտարձալիք» բաժնից։ Մենք էինք ընտրում խմբագիր և գրաքննիչ, գաղտնի քուէարկութեամբ, որոշ ժամանակամիջոցով։ Լաւագոնն յօդուածների, ինչակա և աջող պաշտօնատելի, աշխատել։

վայց բոլոր մեր պարապմունքների մէջ տուածին տեղն անշուշտ գրաւում էր զրաբար լեզուն, և այլապէս չէր էլ կարող լինել մի այն պիսի տեսչի ժամանակ, որ այնքան սէր և յարգանք էր տածում դէպի այս լեզուն, որի մէջ այնպիսի հմտութիւն ունէր: Կարելի է ասել՝ զրաբը մեր միմնուրտն էր. նրանով էինք չնչում զրաբար էինք կարգում, զրաբար էինք լսուեկեղեցում, ճաշի ժամանակ (երբ մեղանից մէկը հերթով կարում էր Աստուածաշունչը կամ մլուգասկան գրուածք) դասարանում հայերէնի դասերին, երբ խօսակցութիւններից յետոյ իր եզրակացութիւններն էր անում: Մենք բաժանվում էինք (ի հարկէ, ոչ պաշտօնապէս) կուսակցութիւնների, որոնցից մինը աշխատում էր խորտակել ճառախօսի եզրակացութիւնը, միւսը՝ պաշտպաններ: Վիճաբանութիւնները շարունակվում էին և յաջորդ օրերը, մասնաւոր կերպով, մինչև «Մանրանկարի» հետևեալ համարը կամ ժողովը իրանց նոր նիւթերով մոռացնել էին տալիս հները Այս երկու պարապմունքները մեծ բաւականութիւն և օգուտ տալիս էին մեզ: Այնպիսի խիստ կարգապահութեան մէջ—և այսպիսի ազատութիւն, գրելու, վիճելու բոլոր

թիւնները չեն վերջանում. նրա քննած կենդա-
նիների մէջ շատ են պատահել և աչչուր,
կամ ինչպէս Կովկասում ասում են, դաբախ
կոչված հւանդութիւնը: Յանձնաժողովը Պե-
տերուրգում տեսնվեց Գինանսների և երկրա-
գործութեան մինիստրութիւնների ներկայացու-
ցիչների հետ, ժողովեց տեղեկութիւններ ապ-
րանքների տեղափոխութեան մասին և ապա
ուղևորվեց Մօսկվա այնտեղի Գիւղատնտեսական
ընկերութեան նախագահ իշխան Նշերբատօվի
հետ միասին: Մօսկվայում յանձնաժողովը ծա-
նօթացաւ ռուսաց մսի առևտորի և խոչոր մսա-
վաճառների հետ և այնուհետև ուղևորվեց դէպի
հարաւային նահանգները, որտեղից մայրաքա-
ղաքների սպանդանոցները ստանում են իրանց
մսացու ապրանքը:

ատնուեսական ժողովի որոշումները և ընդունեց նրան համարեա անփոփոխ:

ՆԱՄԱԿ ԽԱՐԿՈՎԸ ԻՑ

Սեպտեմբերի 17-ին
Համաձայն ժողովրդական լրսաւորութեա
ինիստրի շրջաբերականին, որ յայտարարվե
մնցեալ յուլիսի 6-ին, Կովկասի ուսումնարանա
ան շրջանում աւարտողները այս տարի չըն
ուունվեցին, շատ չնչին բացառութեամբ, մայրս
աղաքաների համալսարաններում: Մինչեւ մե
լովկասի երիտասարդութիւնը, կարծես մի ա
ւանձին քնազդմամբ, զիմում է սովորաբար Ռու
սաստանի երկու կենտրօնները—Պետերբուրգ
Խոկվա—այնտեղ որոնելով գիտութեան և ա
պարիքների կամ պահանջների լրացումը: Եւ, յի
աւի, չը նայած որ Ռուսաստանի հարաւայի
աղաքաները ներկայացնում են կենսական աւել
պաստաւոր պայմաններ և բացի դրանից այ
աղաքաններում աւելի հեշտ է մտնել բարձրա
լոյն զպրօցներ (Կիեվում—պօլիտէխնիկու
թարկօվում—տեխնօլօգիական ինստիտուտ), սա
յայն նկատելի է, որ շատ շատերը մեր ուսա
ւող երիտասարդութիւնից (մանաւանդ հայերից
կերպադառում են ենթարկվել բազմաթիւ անաջ
ողութիւնների և դառն զրկանքների անհիւրըն
դալ հիւսիսի լրսաւոր կենտրօններում, քա
նազիստ և անվրդով կերպով ուսումնասիր
թարանց մասնագիտութիւնը փոքր քաղաքներուն
և յս ուշագրութեան արժանի երևոյթի պատճ
ւը, մեր կարծիքով, նա է, որ փոքր քաղաքնե

ը իրանց սահմանափակ մտաւոր զարգացմամ
են համապատասխանութ այն բազմատեսա-
պահանջներին, որ ունի գիտութեան տաճար
դիմու երիտասարդը:

Այլպիսի աննշան լուսաւոր կենտրօններ
արքին է պատկանում և Խարկօվք: Եթէ այ-
շաղաքում չը լինէք համալսարան կամ ա-
ռարձրագոյն հիմնարկութիւն, դժուար կը լինէ
ոքեակայել, որ Խարկօվք արժանանար օտար
ըրկրացու ուշադրութեան, օրինակ, հէնց կո-
ւասեցու Իսկ այժմ՝ շնորհիւ վերև իշած հա-
գամանքի՝ Խարկօվում կովկասցիներից կան բա-
ւաթիւ երիտասարդներ—հայեր, վրացիներ
ուուրերք: Դրանց կարելի է ամեն քայլափոխու-
անդիպել քաղաքի կիսադատարկ փողոցներում
Հայերից այստեղ շատ կան թէ համալսար-
սում, թէ տեխնօլոգիական ինստիտուտում: Հա-
յալսարանական ուսանողները զիմաւորապէ

գասաւորված են երկու մասնագիտական բաժիններում՝ թշնակական և իրաւաբանական, շահըչ թւով կան մաթեմատիկական բաժանմունքում, որանք էլ այնպիսիններն են, որոնք արեն նեստագիտական դպրոցներ մտնելու նպատակնեն. իսկ լեզուագիտական բաժնում (նոյնպիս բնագիտական), եթէ չենք սխալվում, Հայութիս սերունդից չը կայ և ոչ մի ներկայացուցիչ Պէտք է խոստովանել, որ մենք շատ գործնական ենք և առաջարկութեան մեջ մասնակի ենք.

ուզգութիւնը տալ: Նրա հեռանալով՝ մենք զբացացանք մտաւոր և բարոյական մեծ դժիգ, կածես որդացանք: Թէ նա Թիֆլիսից էլ հետևուէր մեր պարապմունքներին, նամակներով ինկատողութիւններն անում էր մեր վարքի աշխատանքի մասին, բայց ինչ համեմատութիւննիմիջական դիտողութեան և այն զբաւոր զկուցումների մէջ, որոնց հիման վրա նա պէս է գատէր ճեմարանի զբութեան մասին: Պը բախտաբար՝ մեր կարգապահը համապատասխանէր իր վրա զրված ծանր պարտականութեանը՝ բարոյական և ոչ մտաւորական հեղինակոթիւն ունէր նա, և նրա ազգեգութիւնը համա

բաս ոչինչ էր: Եւ ահա սկսվեց կազմալուծութեան շրջանը: Կարգապահութիւնը թուլացաւ առաւտօտները շատերս սկսեցինք ուշ վեր կենաց աղօթքի չը գնալ, երեկոներին ուշ պառկել, կեղեցուց առանց յարգելի պատճառի բացակայել. փող սկսեցինք պահել, այս և այն բան դադարուկ գննել տալ և այն, և չը կար մի ուժեւ ձեռք, որ մեզ կանոննենք աւանաւառ

Կարգապահութիւնը թուլացաւ մանաւան
1877 թւի ամսավանից յետոյ: Այս ամսաը մեծ
թուլ տուին հայրենիք դնաւ: Երևակայելու
ինչ յեղաշրջում պէտք է առաջացնէր մեր մա-
տայն սարսափելի կօնտրաստը, որ զգացինք ճ-
մարանի և զրսի աշխարհի մէջ: Ճեմարանու-
ճնշված էր մեր անհատական կամքը, ճաշակ-
ապատութիւնը: մենք փոքրիկ երեխաների նմա-
էինք՝ որոնց վրա միշտ հսկում է խնամող աչք-
դրսի աշխարհ չը կար մեզ համար, մի երեխակա-
յական բան էր նա, որից երբեմն միայն մ-
հասնում էին այն լուրերը՝ ինչ որ թոյլ էր տալլ-
վարչութիւնը: Մեր բոլոր հետաքրքրութիւնը, մե-

կան աղք ենք. անշահասէր գիտութիւնը պաշ
մենք չենք սիրում (չէ՞ որ նրան անձնատուր
նելով, կարելի է սովոր մեռնել):

Հայ ուսանողութեան պատմական կենտր
ամենայն իրաւունքով հաշում է Մօկվան.
սիրված է մեր երիտասարդութիւնից ա
ջերմ կերպով, քան ամենածայրացել ըսլաւօ
սէրից»: Բայց եթէ այսուհետեւ շարունակ
գելվի կամ սահմանափակվի կովկասեցիների
բաւունքը՝ մայրաքաղաքների համալսարանը մ
նելու, այդ գեպբում հայ ուսանողութիւնը
կամաց կը խմբվի Խարկօվում, և այդպիսով տ
տեղ կը ստեղծվի մեր ապագայ սերնդի ներ
յացուցիչների մի նոր կենտրօն: ԶԵ կարելի
րախանալ այդպիսի փոփոխման, եթէ նա ո
ունենայ, որովհետեւ Խարկօվը, կրկնում եմ,
փազանց անգոյն քաղաք է և շատ հեռու
բանից, որ լուսաւորութեան կենտրօնի անո
կրելու իրաւունք ունենայ, գիտութեան և հո
ւոր պահանջների համար նա յարմար հող
ներկայացնում:

Հարաւի մեղմ և դէպի անդորրութիւնը դր
կլիման զարձնում է այստեղի ժողովուրդը
տեսակ անշարժ, թմրած և մեծ պահանջնե
զուրկ։ Տոկուն կամք կամ անզուսպ եռանդ
նկատվում այստեղի բնակչի գէմքի վրա։
զարմանալի չէ, որ պարզ և խաղաղ եղան
հետ զուղընթաց անցնում է և Խարկօվի մ
տեսակ, տաղտկալի կեանը։ Թարմ տպաւո
թիւն, նոր պահանջներ և գործունէութիւն
պէտք է որոնել այս անդորր երկրում։ այդ
լորի կողմից թիֆլիսը անհամեմատ բարձ
կանգնած Խարկօվից։

Իսկ ինչ վերաբերում է տեղիս հայ ուստ
դութեան մտաւոր կեանքին և գրա հետ կ-
ված զանազան երևոյթներին, գրա մասին կ-
խատենք խօսել մի առանձին նամակում:

ԱՐՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
Ախալքալաք, սեպտեմբերի 20-ի
Հաղբատ գիւղից գրած և «Մշակի» № 172
տպված նամակի և № 173-ի «Գերի գիւղ» ւ
նազրով առաջնորդողի առիթով թոյլ առ
յայտնել, որ այդ գիւղի ողբալի դրութիւնը
մենելին բացառիկ երևոյթ չէ մեր գիւղա
կեանքում: Մեր սակաւահող գաւառի համար
բոլոր կալուածատէրերը իրանց կալուածն
սեփական հողաբաժինները տալիս են կալո
ծատիրական կամ այլ գիւղացիներին շատ
գամ ոչ թէ մի երրորդ մասով, այլ կիսով
նայած, որ պետական օրէնքը որոշ յօդուած

բով սահման է զրել կալուածատէրերի ախ
ժակին:

Սակայն դա մի հինաւուրց չարիք է, որի
պիտի կռւէ զիւղացու արթնացող զիտակ
թիւնը: Նորը և աւելի զղուելին այն է,
գտնվում են «ինտելիգենտ» մարզիկ, որոնք՝
բակված չը լինելով հանդերձ կալուածատի
կան տրադիցիաներով՝ ոչնչով յետ չեն մն
ալդպիսի կալուածատէրերից: Այսպէս, օրին
բարձր ուսումով մի «ինտելիգենտ» կապալո
մեր քաղաքային հողերից 40 մէջ 50 դեսեա

աշխարհը՝ ճեմարանի մէջ էին բովանդակվու
պարապունքներս և մանր-մունր աշակեր
կան բամբասանքները։ Եւ մենք ընտելացցե
ինք այս պայմաններին, չէինք զգում ճնշ
և սահմանափակութիւնը։ Եւ յանկարծ ընկ
լայն աշխարհ, որտեղ ամեն տեսակ ազատ
թիւն կար մեր առաջ, աւելի ազատութ
օրան կարող էինք գործածել։ Մենք մեր կա

մաշակի, ժամանակի տէրը դարձանք. Կ ա ր
էինք անել՝ ինչ կ ա մ ե ն ու մ էինք: Մեզ
վարդում էին ինչպէս չափահամների հետ, յ
գանք ցոյց տալիս, խօսում, վիճում, մեր կ
ծիբներին նշանակութիւն տալիս: Առաջի
պէին մենք շնկվում էինք՝ ինչպէս երկար
մանակ խաւարի մէջ մնացած մարդը՝ երբ յ
կարծ արև տեղ է դուրս գալիս: Բայց շուր
ի հարկէ, ընտելացանք լոյս աշխարհին,
միայն երեք տարի էինք գրկված, և երբ ա
տեմբերին ճեմարան վերադարձանք՝ այլ ևս
դժուար էր մտնել նախկին խիստ կարգապահ
թեան շրջանակի մէջ. մեր անհատականութիւնը
մեծացել էր, ճեմարանի կարգապահութիւնը
փաղանց նեղ էր գալիս մեղ, և բացակայու
այն ազդու ոյժը, որ միայն գուցէ կարողա
մեզ դարձեալ ենթարկել առաջվայ կանօնները
Կարգերը նոյնը մնացին, բայց նրանց գոր
զուութիւնը հետզհետէ թուլացաւ, մինչև 1
թ. փետրվարի 2-ին առաջ բերեց խորտակ
—աշակերտական խռովութիւն, որի հետև
եղաւ մեր դասարանի, հինգերորդի փակու
Մենք գրկվեցինք. մեզանից միայն մէկը, Ս.
նայեան, որ չէր ունեցել որ և է մասնակ
թիւն խռովութեան մէջ՝ մնաց և յետ տար
չորրորդ դասարան, այնպէս որ նա առա
ընթացաւարտն եղաւ: Նոյն տարվայ յուլի

Հող է վերցրել կապալով, զեսեատինը 5-6
րութիւնվ, և ոչնչով չը տարբերվելով իրան շըր-
ջապատող «արմի-դուսանչիկներից» այդ հողը
տուել է Կուլիկամ գլուխ մի քանի բնակիչնե-
րին, որ նրանք մշակեն, ցանեն, հնձեն, կամսեն
և բերքը կի սեն «ինտելիգենտ» կապալառու-
հետ: Հողից զուրկ, տգէտ զիւղացին ստիպված
է եղել դիմելու «ինտելիգենտ» կապալառուին,
իսկ վերջինս նրա արիւն-քրտինքով վաստակածի
կէսը խլելու գայլային պայման է թելաղրե-
թշուասին միայն այն պատճառով, որ աւելի
ճարպիկ է գտնվել և բաղաբային հողը ինքն է
կապալով վերցրել:

վերադառնանք այս հրէշտառը երևոյթին և զիակ-
լօմաւոր կապալաւուի այս քաջագործութիւնը
մերկապարանոց կը դնենք Պետրօվսկայա ակա-
դեմիան աւարտած իր ընկերների առաջ: Առ
այժմ ցանկացանք մաանանիչ անել, որ մեզ մօտ
էլ կան գերի զիւղեր:

ԵԵՐԳԻՆ ՀՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ՀՈՒՐԵՐ

Երէկ առաւօտեան Թիֆլիս ժամանեց հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկօվ և իշխանեց Ալօնգոն» հիւրանոցում:

Սանը արդէն հաղորդացինք, որ Կովկասի կառավարչապետ իշխան Գօլիցին խոշոր նույիրատուութիւն արեց Գրուգինսկի օֆիցիէրների գնդին։ Այժմ տեղական լրագիւները աւելացնուու են միքանի մանրամասնուութիւններ այդ նույիրատուութեան մասին։ Բէլի-Կլիւչում գունդն այցելելուց յետոյ իշխան կառավարչապետը զնաց կլուրը, ուր սեղանատանը կանգած էին զնդի օֆիցիէրներ։ Իշխան կառավարչապետը, սիրալիր կերպով խօսելով իրան ներկայացող օֆիցիէրներից շատերի հետ, դիմեց օֆիցիէրներին և մօտաւորապէս ասեց հետևեալը. «Պարոններ, խնդրում եմ ձեզ ընդունել ինձանից օֆիցիէրների ընկերութեան կարիքների համար 55 հազար բուրլի, որը ես յետ էի զցում իմ ամբողջ կեանքի ընթացքում այդ նպատակի համար։ Դրամագլուխը անձեռընմիսելի է, իսկ տոկոսները ձեր տրամադրութեան տակ են. քնննեցէք թէ ինչպէս և ինչ բանի վրա էք ցանկանում այդ փողերը գործադրել։ Յուսպէ եմ, պարոններ, որ գուք չէք հրամարվի ընդունել իմ այդ նույիրատուութիւնը։ Առնեներով զնդացետ Կարցէվից 55 հազար բուրլու չէք ըստ իշխան կառավարչապետը յանձնեց զնդի հրամանատարին։ Օֆիցիէրները երախտագիտական խորին զգացմունքով «ուրա» կանչեցին։

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ,—ինչպէս հաղորդում են մայրաքաղաքի լրագիրները, մէկ առանձին յանձնաժողով է կազմված, որը պէտք է քննի Քաղուի կէրուին ուղարկելու կանօնները։ Այդ կանօնները պէտք է գործադրվեն անդրկովկասեան երկաթուղու ձեռքով կառուցանվող նաև թանցքը բացման հետ միաժամանակ։

մեմարանի տեսչութեան պաշտօնից հեռացրվեց
և Գաբրիէլ արքեպիսկոպոս Այվաղեանը:
Յաջորդ տեսչութիւնների և նրանց ժամանակ
մեմարանի ունեցած դրութեան մասին խօսեց
իմ նպատակից գուրս է: Ես նրանց ականատես
չեմ եղել: Իմ յիշողութիւններս վերջացնում եմ
մի քանի վիճակազրական տեղեկութիւններուն
մեմարանի գոյց տուած արդիւնքի մասին:

Ճեմարանը ընթացաւարտներ սկսել է տալ-
ու պատահուական ռածնից՝ 1880 թուիդ, և լսարա-

գպրանցազան քամուց 1000 քառ. լուծ, - և լուծ-
նաւարտներ՝ 1883 թուից 19 տարվայ ընթաց-
քում դպրանոցաւարտներ տուել է 188 հոգի
ուրեմն միջին թուով տարին 10 հոգի. իսկ լը-
սարանաւարտներ 15 տարվայ ընթացքում՝ 100
հոգի, միջին թուով՝ տարին 7 հոգի. Դպրա-
նոցաւարտների միջից քահանայական աստիճան
է 6, ու 11 հոգի առ 100 լուծ է 9.

ան ըսդուռամլ 11 հոգի, ուսուցիչ ան պատ յ-ը
վարդապետ՝ 2-ը: Կարանաւարտներից՝ քահա-
նայ—7 հոգի, ուսուցիչ՝ 24 հոգի, վարդապետ
11 հոգի: Նկատելի է, որ վարդապետական Կո-
նց պատառողներոց ամենամեծ մասը 1890—1893

թուերի ընթացաւարտներն են (10 հոգի). այն
ինչ նախընթաց և յաջորդ տարիներում մե
տոկոս են կապմում ուսուցիչները:

Ցուցակի մէջ չը կայ տեղեկութիւն, թէ Ճե
մարանի որ սաները գրականութեամբ են զբաղ
վել. այն-ինչ դա շատ հետաքրքրական կը լինէր
Որչափ ես գիտեմ՝ բանի է համում նրանց
թիւը, որոնց իբրև հեղինակ, թարգմանիչ կամ
լրագրական աշխատակից որոշ դեր են կատա
րել և կատարում մեր աղքատիկ գրականութեան
մէջ:

Ստ. Մալխասեանց

և եթ ափ իջան և շարունակեցին իրանց ճանապարհը երկաթուղիով:

ՆԻՒԿԵՍԼ: Կանայք և երեխաները հեռանում են Նիւկեսլից: Կառավարութիւնը խոստացաւ վարձատրել իրանց գոյրը կորցրած անձանց:

ԼՕՆԴՈՆ: Երեկոյեան 9^{1/2} ժամին կառավարութիւնը դեռ ևս տեղեկութիւն չէ սասցել բօնիների սահմանն անցնելու մասին:

ՆԻՒԿԵՍԼ: Նատալիում կառավարչական իշխանութիւնները հեռագիր ստացան, որից երեսում է, որ ներկայ քայլում սարսափի պատճառները չեն կան, որի պատճառով էլ հանգստութիւն տիրեց:

ՊԱՐԻԶ: Որովհետ փաստարանները անզադար պահանջներ էին յայտնում, թէրանժէ յայտնեց պաշտպաններն որ ինքն պատճեան գրաւուր հաղորդութիւնները կը նույնականի: Զը բանապարկած մեղադրվողների փաստարանները սկսեցին ուսումնամիջնորդներ գաղտնի զօկումէններուն:

ՌՈՒՔ բնիչ յանձնածողովին ուղարկեց մի արգ նորերս զրաւած գօկումէններուն: Ներկայում Սպայում գտնվող Գրօսան ներքում է այն զաւորութեան գործութիւնը, որի մասին հաղորդեցին լրագիրները: Վաղը նա Պարիզ կը վերադառնայ:

ՌՈՒՔ խուզարկութիւն կատարեց Թրոսսար միավետականի մօտ, որի ժամանակ գրաւեց բազմաթիւ գօկումէնները:

Բրուգէտային յանձնածողովը, 13 ձայների մեծամասնութեամբ 2-ի դէմ, մերժեց Վատիկանում զեսպանութիւն պահելու համար կրիդիւ:

ՊԱՐԻԶ: Արտաքին զործերի մինիստր Ֆէլիպ Վատիկանի, որը երկէ վերադարձաւ այստեղ, այսօր նախաճաշի տուեց ի պատիւ ուսուաց մինիստր Գորէմիկինի և պատերի ու ներազարտների գըլիւաւոր վարչութեան կառավարչ գեներալ Պատրովի: Ներկայ էին խորդորի նախագահ Վալէկ-Ռուսո, ուսուաց գորգերի լիազօր նարիչին և որից բարձրաստիճան անձնիք:

Փամանակաւոր խմբագիր՝
ԱՐՄԵՆԻ, ԲԱՐԱԽԱՆԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԽՈՎՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՅՏՈՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա. Ա. ԶԻՆ Մ Բ Լ
(Կուկիս, Վարժոցի արձանի համբէպ)

Հիմնական ընդունում են ամեն օր, բացի կրակի օրերից:

Ա. Ա. ԶԻՆ Բ Լ

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐՄԻՆԻ—11—12 ժ. Արարութիւննեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզաման: Հ.

Կ. Մ. ՉԻԿՈՎԱՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և ներպարին: Հ.

Զ. Ի. ԲՈՐԱՆԱՍԵԱՆ—11—12 ժ. կանանց գրանդ:

Ի. Ֆ. ԳՐՈՑԱՍՎԻԶ—12—1 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի և կրծքի: Հ.

Ա. Պ. ԿԱՐԱՎԵՏԵԱՆ—1—1^{1/2}, ժ. ներքին և երեխաւոր: Հ.

Ա. Գ. ԳՈՒՐԿՈ—1^{1/2}—2 ժ. ներքին և միաւուական: Հ.

Ե. Բ Ե Կ Ո Ն Ե Բ Լ

Ի. Յ. ԳՐՈՑԱՍՎԻԶ—6^{1/2}—7^{1/2} ժ.

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐՄԻՆԻ—7^{1/2}—8 ժ.

Տ. Ի. ԲՈՒՄԻՆԿՈ Համադանութեամբ քրիստոնէական

և խորացուցական նետազութիւններ է աշուակի, արեան, կաթի և ալիքի:

Վ. ար 50 կ. չքարուներ ծրի: Համախորհրդի (Քանիիիմի) և օպերացիաի համար առանձին:

Օ. Տ. Ա. Ա. ՆԻԽՈՎԻ—պարապուէ է տանը ծաղկանատութեամբ, բժշկական մարմարագութեամբ և մարզելու դիմել 11—1 ժ.:

Հ. անդանոցի վերաբեռնուէ՝

30—150 Բժշկական ՆԱԽԱՍԱՐՄԻՆԻ

Մ. 10938

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52

25—52